

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

VI. De Effectu Legis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

nem ad legis valorem non requiri, nisi aliud ipsa lege exprimat, vel privilegio & Consuetudine sit receptum; quod cum Castro *Lib. 1. de Lege panali cap. 3.* Suarez *cit. lib. 3. cap. 19. n. 4.* Laiman *cit. trah. 4. cap. 3. n. 1.* & aliis defendunt Barbofa *in can. In istis cit. n. 6.* Fagnanus *in c. 1. cit. à n. 50.* id à Rota decusum, asserens *n. 55.* & Bonacina *Tom. 3. disp. 1. q. 15. §. 5.* Ubi à Papa, hac de re interrogato, explosione dignam habitam fuisse, refert Opinionem, quæ ad Apostolica Constitutionis obligationem exigit acceptationem.

Quidquid autem de hoc sit, Ratio Resolutionis est; quia ex una, legislator sufficientem potestatem habet, subditos lege latâ absque eorum acceptatione obligandi *arg. can. 1. dist. 20. can. Cuncta 9. q. 3. §. sed 6. Instir. de l. N. G. C. C. l. 1. ff. de Constitur. Princip. Ecclesiasticus quidem; quia potestatem legislativam absolutam immediatè à Deo habet juxta, dicta n. 21.* Civilis autem, saltem supremus; quia potestatem in illam habet, vel jure belli, vel electione Populi: qui plenam potestatem in Principem transtulisse, præsumitur ex eo; quod publicè expedit; ut justæ leges à subditis recipiantur sine tergiversatione; cum, si his tergiversari liceret, legislativa potestas neque absoluta neque efficax foret, facileque cum supremæ potestatis ludibrio effectu suo frustraretur. Ex altera verò parte, quod legislatores subditos suos obligare velint, patet ex ipsis verbis legum, absolutè aliquid præcipientium vel prohibentium, & valorem suum non adstringentium acceptationi: atque ex usu recepto, quò sacri prophantique legum conditores earum obligationem statim urgere, & in primos transgressores animadvertere solent.

Ex his planè corrui ratio in con-

trarium: quæ, si vim haberet, non Solum Imperator aut etiam Papa; sed cum ipsis & suis Legislator foret ipse Populus, sibi latæ Legi vim obligandi confers per acceptationem: quod à vero alienum & absurdum esse, docet textus *c. Ecclesia 10. ibi Quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi.* 73.

Neque urgent textus; quia eos non de prima obligatione, sed Legis jam obligantis firmitate seu stabilitate accipiendos, desumitur ex verbis *Firmantur & Teneant;* cum enim Leges oblivione exolefcere, & non usu usive contrariò cum tempore tolli possint, *arg. c. fin. de Consuetud.* clarum est, ad earum firmitatem seu stabilitatem exigi, ut utentium moribus & observantiâ sint approbatæ.

Neque etiam obstat Praxis contraria; quòd enim aliqua decreta Reformatoria S. Synodi Tridentinæ non obligent in Gallia, factum est; quòd earum observatio difficultates majores habere visa sit Gallicanæ, quàm Nationibus cæteris. Unde, cum sciente & dissimulante Papa non observarentur, tandem contra ea est præscriptum. Idem ferè accidit aliis Constitutionibus Apostolicis: quæ aliquibus provinciis aliquando nimis graves erant: aliis propter casu infrequentiam rarum aut vix ullum usum & non magnam utilitatem afferebant. Unde factum, ut venerint in oblivionem: vel ad tales provincias non extendi, vel obligandi vim Consuetudine amisisse videantur.

ARTICULUS VI. De Effectu Legis.

SUMMARIUM.

74. *Effectus Legis est obligatio, etiam Conscientia;*
N a 75. *Quam-*

- 75. *Quamvis ea sit Humana :*
- 76. *Saltem, si velit Conditor & materia sit gravis.*
- 77. *Ad rem gravem leviter obligare Lex & Verum potest.*
- 78. *Dantur leges merè Penales.*
- 79. *Signa iis inducuntur obligationis Conscientia.*
- 80. *Metus mortis &c. transgressionis culpam minuit :*
- 81. *Non tollit, si res intrinsecè sit mala.*
- 82. *Secus est in aliis :*
- 83. *Nisi observantia necessaria sit Rei publicæ,*
- 84. *Aut violatio afferat scandalum vel contemptum Religionis.*
- 85. *Lex fundata in presumptione, cum hæc vera :*
- 86. *Aut etiam dubia :*
- 87. *Non etiam, cum presumptio falsa est, in conscientia obligat.*
- 88. *Nisi post sententiam iudicis.*
- 89. *Vel Lex funderur in presumptione periculi Universalis.*

74. **E**ffectus Legis est obligatio : quâ, si Lex Naturalis aut Divina sit, ipsas hominum conscientias & sub peccato adstringi, res apud Orthodoxos est indubitata.

Merè humanâ, etiam Ecclesiasticâ, Gerson de Vita Spirit. p. 3. lect. 4. Alphabet. 62. & saltem Civili lege ejusmodi obligationem induci, negat Almainus de Potest. Eccles. cap. 12. cum propter illud Apostoli, *Lex iusto non est posita*, 1. Timoth. cap. 1. v. 9. & definitionem S. Augustini, Peccatum esse asserentis, *Distum, factum vel concupitum contra vel præter legem Dei*, non merè humanam: tum verò; quòd peccati mortalis pœna sit infernalis: quæ ab homine nec infligi, nec imponi potest.

75. Sed omnino certa D. Thomæ 1. 2.

9. 96. art. 4. Navarri Manual. cap. 27. n. 54. Soti Lib. 1. de Justitia q. 6. art. 4. Suarez Lib. 3. de LL. cap. 21. n. 5. & cæterorum T. T. pariter ac I. C. T. orum sententia est, etiam humanâ, tam Civili quàm Canonicâ, lege Conscientiæ obligationem induci, si ejus conditor velit; quia legislator humanus, etiam Civilis, tanquam minister Dei, & acceptâ ab eo potestate leges condit, juxta illud, *Per me Reges regnant & legum conditores justa decernunt*, Proverb. cap. 8. v. 11. & *Audite Reges, quoniam data est à Domino potestas vobis*, Sapient. cap. 6. v. 4. Non enim est potestas nisi à Deo, Roman. cap. 13. v. 1. atque idcirco justis Principum præceptis obediendum est ex voluntate Dei, testibus Apostolorum Principibus: B. Petro, qui *Subjecti*, inquit, *estote omni creature propter Deum sive Regi &c. quia sic est voluntas Dei*, 1. Petri cap. 2. v. 13. S. Paulo, cum ait, *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, Roman. cap. 13. v. 1. idque non solum timore alicujus pœnæ temporalis ab ipso infligendæ: sed etiâ peccati vitandi causâ: ut patet ex ipsius Apostoli verbis, homines, subditos esse jubentis, *non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*, ibidem v. 5. cum, *qui potestati resistit, Ordinationi Dei resistit: qui autem huic resistunt, damnationem sibi acquirant*, v. 2.

Quæ Conscientiæ obligationi opponuntur, levia sunt. Primum, ex pronuntiato Apostolico, 1. Timoth. cap. 1. v. 9. depromptum; quia, esto, lex ad coercendos injustos potius quàm justos feratur, semel tamen promulgata etiam justos obligat, tanquam directio potius quàm onus; cum ea, *quæ legis sunt, naturaliter*, hoc est, naturâ ipsos ad bonû & ad legis præcepta implenda inclinante, *fiant*, Roman. cap. 2. v. 15. & lege deficiente, sibi ipsi sint lex, teste eodê cap. 2. v. 14.

74. ut textum illum S. Augustinus, Fulgentius & alii apud Cornelium à Lapide in *Verf. cit.* §. Quinto melius exponunt.

Alterum, desumptum ex peccati definitione Augustiniana; quia, ut testimonio Apostolico demonstratum est, etiam humanæ legis transgressio est contra legem Dei eam, tanquam legitimi Magistratus præceptum, præcipientis observari, *loc. cit.* uti & illò Domini Dei, Samueli Prophetæ dicentis, *Non te abiecerunt, sed me, Lib. 1. Reg. cap. 8. v. 7. & Qui vos spernit, me spernit, Lucæ cap. 10. v. 16.*

Postremum, petitum à pœna infernali; quia, licet sub ista directè obligare nequeat Legislator humanus, id tamen potest indirectè, hoc ipso; quòd humanæ Legis transgressione violetur lex Divina, ab humano superiore præcepta observari præcipiens sub comminatione pœnæ infernalis, Suarez *cit. cap. 21. n. 13.*

Dixi, *Si Legislator velit*: & addo, 76. *Si materia sit gravis*; quia, ut humanâ etiam lege Conscientiæ gravis obligatio inducatur, à Medina *de Jejunio q. 7. §. Superest* & aliis, præter voluntatem sive imperium legislatoris graviter obligantis, requiritur; ut materia, non nudè & in se præcisè, sed cum omnibus circumstantiis, sine præsertim & conducentiâ ad bonum publicum, consideratis, sit gravis & tantæ obligationis capax, Suarez *Lib. 3. cap. 25. n. 2.* Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 4. n. 3.* & Laiman *Lib. 1. tract. 4. cap. 14. n. 2.* Unde

77. Dubium nascitur, an legis, cujus materia gravis est, obligatio levis esse possit ex sola voluntate Legislatoris, gravem obligationem imponere nolentis. Negant id Bellarmin. *Lib. 3. de Membr. Eccles. milit. cap. 11.* & Vasquez *disp. 118. cap. 3.* cum; quòd res, quæ om-

nibus circumstantiis consideratis levis est, præcipi nequeat sub obligatione gravi: tum verò; quòd voti, cujus materia gravis est, obligatio levis nequeat esse. Contrà & melius Navarrus *Manual. cap. 23. n. 32.* Castro *de Lege Pœnalis cap. 5. docum. 4.* Medina §. *Superest cit.* laudatus Suarez *cap. 27. n. 7.* Salas *disp. 16. de LL. n. 71.* eosque secuti RR. alii affirmant, eâ præcipuè persuasi ratione; quòd omnis obligatio legalis inducatur voluntate Superioris: quæ respectu gravis obligationis desideratur, quoties Superior expressè leviter duntaxat obligare subditos intendit; quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, *l. Non omnis 19. ff. de Reb. credit. & c. fin. de Præb. & dignit.* Confirmat hoc Praxis variarum Religionum, in quibus materia, ex se sufficiens ad obligationem gravem, sub veniali duntaxat peccato præcepta vel prohibita est; sic enim PP. Carmelitarum discalceatorum Regula, inhibens esum carniû: & in aliis Ordinibus Religiosis alia, v.g. auditionem quotidianam Missæ (quam, uti & abstinentiam à carnibus gravem materiam esse, patet ex præceptis Ecclesiasticis, ad illam diebus Dominicis ac festivis audiendam & ab istarum esu diebus Veneris ac Sabbathi abstinendum, fideles graviter obligantis) sub veniali duntaxat culpa præcepta, ex illorum superioribus à se intellectum, Arriaga testatur *disp. 16. de LL. n. 74.* & de quibusdam aliis Religiosis familiis ex earum Constitutionibus ostendit *cit. Suarez n. 12.*

Rationes in contrarium exiguam vim habent. Prior partim; quia ad gravem obligationem inducendam legislatoris voluntas & materiæ gravitas requiruntur simul; ac proinde harum alterâ deficiente cessat: partim verò; quia obligatio gravis ad præstandam vel omit-

tendam rem, omnibus consideratis levem, nec iusta nec utilis est communitati, quam adstringit: quod tamen ad omnem legem iustam exigitur, *can. Erit autem lex 2. dist. 4.* Posterior; quia, cum voti obligatio pendeat à voluntate & intentione voventis, istò ad rem gravem, aliunde non præceptam, sub culpa solum veniali se obligante, etiam votum gravem obligationem non inducet, Suarez *Lib. 4. de Voto cap. 4. n. 7.* & Sanchez *Lib. 1. de Matrim. disp. 9. n. 6.*

78. Dubium secundo est, an dentur leges merè pœnales. Ratio dubitandi obvia est; quia pœna ab Ulpiano ICTO esse dicitur *Noxæ vindicta, l. Aliud 131. pr. ff. de V. S.* cui accedit S. Augustinus *Lib. 1. Retract. cap. 9.* quò loco dicitur, *Omnis pœna, inquit, si iusta est, peccati pœna est & supplicium nominatur.* Sed, esto, hoc de pœna strictè accepta verum sit, eaque propriè & strictè dictam culpam supponat, *c. Cognoscentes 2.* latius tamen & pro quocunque incommodo vel damno iustè subeundo accepta, licet causam, ejusmodi tamen culpam necessariò non præsupponit, secundum Gloziam *in c. cit. V. Culpa caret: & Regulam, Sine culpa, nisi causa subsit, nemo est puniendus, quæ est 23. in 6.*

Quare leges merè Pœnales, sive Constitutiones humanas, subditos, ad non cædenda ligna, frumentum non vendendum, certò tempore non loquendum &c. vel, si horum aliquid faciant, ad incommodum vel alicujus rei jacturam aut privationem subeundam obligantes dari, cum *cit. Navarro n. 55.* & DD. aliis rectè concedit Miranda *Tom. 2. Manual. Pralat. q. 25. art. 18. conclus. 2.* Ratio satis perspicua est; quòd ex una, sic obligandi intentionem habere valeat legislator; ex altera verò parte, istius intentioni obligatio commenturetur *arg.*

l. Non omnis & c. fin. cit. Confirmatur exemplis, sic enim in Religione Prædicatorum quarundam Regularum transgressio nec mortaliter nec venialiter peccaminosa, sed solummodo statutz pœnz obnoxia est, teste Angelico ejus Ordinis Doctore *2. 2. q. 186. art. 9.* eadèmq; ratio est non paucarum infimæ nostræ Societatis, teste *cit. Suarez cap. 27. n. 12.* 79.

Porro, sub gravi culpa & non solà pœnà obligare lex censetur non tantum, si illius transgressione ejusmodi reatum contrahi ipsa exprimitur, vel aliunde v.g. ex communi sensu DD. aut aliorum hominum publica existimatione constet: sed etiam, si materia sit gravis, eamque sub levi culpa vel pœna tantum incurrenda præceptam, non exprimitur: Si, cum materia gravis est, utatur verbis ferriò præceptivis, v.g. *Præcipimus, mandamus, jubemus, inhibemus, vetamus, teneantur, non liceat &c.* si transgressoribus infligat aut infligendam decernat excommunicationem majorem aliàmve gravem censuram: Irregularitatis, Depositionis, privationis sepulturæ Ecclesiasticæ, aliàmve ejusmodi pœnam spirituales: si aliquid, ad publicum bonum promovendum aut hujusmodi incommodum propulsandum multum conducens, præcipiat vel prohibeat, & præcepti vel prohibitionis transgressoribus corporalem aliàmve gravem pœnam temporalem minuetur, ut rem hanc perquam eruditè ac solidè explicant *cit. Suarez Lib. 5. cap. 3. n. 6.* Bonacina *de LL. disp. 5. q. 1. p. 6. §. 4. à n. 3* & Palao *Tract. 3. disp. 1. p. 15. à n. 2.* Unde

Dubium oritur tertio, an Leges obligent, si cum gravi periculo vitæ vel alterius valde gravis jacturæ ejus observantia sit conjuncta.

Certi & explorati juris est, hujusmodi gravis mali, ex Legis observantia se-

cuturi, metu extortæ tranſgreſſionis culpam ſaltem minui, per expreſſum textum *c. Sacris 5.* ibi *Licet metus extenuet culpam, de iis, qua vi metusve;* quia gravis metus, licet non tollat, tamen dimi-
nuit libertatem ad culpam requiſitam, Sylveſter *V. Metus 9. 3.* An autem & quando ejuſmodi mali metus à culpa omnino excuſet, planum reddet diſtinctio inter actiones & omiſſiones Legibus prohibitas & præceptas.

81. Et primò quidem, ſi iſtæ, ut v.g. blaſphemia, perjurium, mendacium, adulterium, directa occiſio innocentiſ & alia Naturali jure prohibita, intrinſecè malæ & illicitæ ſint, legem eas prohibentem, etiam vitæ periculo & alterius quanti-
cunque mali metu non obſtante, obligare, clarè colligitur ex *can. Ne quis. 22. q. 2. & c. Sacris cit.* ibi, *Cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incur-
rere.* Ratio eſt, quia huiusmodi actiones, eò ipſò; quòd intrinſecè malæ; ac proinde peccaminofæ ſemper ſint, omnibus aliis etiam maximis, malis ſunt majora, teſte S. Auguſtino *de Civit. cap. 18. can. Itane 32. q. 5.* relatò.

82. Secundò, ſi verò actiones vel omiſſiones, ut v.g. communicatio in humanis cum excommunicato, comæſtio carnis die Veneris, auditio ſacri diebus Dominicis feſtiſque, recitatio horarum Canonica-
rum, intrinſecè malæ non ſint, mortis aut ejuſmodi gravis mali metus à legis, eas prohibentis vel præcipientis, obſervatione regulariter excuſat: ut ex variis, Sacrarum etiam paginarum, testimoniis & ſanctionum Eccleſiaſticarum exemplis conſtat; ſic enim, famis neceſſitate urgente, David panes Propoſitionis, laicis, *Numer. cap. 18. à V. 10.* prohibitos comedit, *Lib. 1. Reg. cap. 21. V. 6.* junctò *Matth. cap. 12. v. 3.* ſic Macchabæi, ad vitæ deſenſionem Sabbathis pugnantes,

excufantur *Lib. 1. Macchab. cap. 2. V. 41.* ſic Diſcipuli Chriſti, ut famem pellerent, Sabbathò ſpicas vellebant, *Matth. cap. 12. v. 1.* idque ſine reatu culpæ, *can. Diſcipulos 25. diſt. 2. de Conſec.* ſic propter eandem famis aut infirmitatis neceſſitatē carnes diebus aliàs prohibitis ſine peccato comedi, *c. Conſilium 2. de Obſervat. jejun. & vitæ ſubſidia cum excommunicato commu-
nicando procurari poſſunt, can. Quo-
niam multos 11. q. 3. & c. Inter 31. de
Sent. Excom.* ſic præceptum diebus feſtis Miſſam audiendi, recitandi horas & ſimilia cum ſalutis corporalis detrimen-
to non obligare, ex communi aliorum ſenſu tradit laudatus Suarez *Lib. 3. cap. 30. n. 6.* Ratio eſt; quia ejuſmodi leges ex legislatoris mente & intentione ad relatos eiſque ſimiles caſus ſe non extendunt.

Obſtare huic doctrinæ videri poteſt 83. *c. Sacris cit.* textus, quòd, etiam gravis mali metu non obſtante communicatio cum excommunicato graviter peccami-
noſa cenſetur. Sed revera non obſtat; dixi enim, *Regulariter;* quia etiam ejuſ-
modi leges, non obſtante vitæ, ſtatùs honorifici aut fortunatum amittendarum periculò, obligant, quando earum obſervantia neceſſaria eſt ad bonum publi-
cum ſtabilendum aut grave malum ab ea avertendum, præſertim, quando earum tranſgreſſio afferret ſcandalum, vel cederet in Chriſtianæ & Catholicæ Religio-
nis vel poteſtatis Clavium aut diſciplinæ 84. Eccleſiaſticæ contemptum: in quem cum Eccleſiaſtica ſepultura excommunicato-
rum aut interdictorum, ex qua *c. cit.* proſitutum dubium oriebatur, apertè redundaret, rectè legem Eccleſiaſticam, eorum ſepulturam prohibentem, etiam cum vitæ diſpendio, obſervandam, Innocentius III. reſpondit *c. cit.* ut ibi eru-
ditè obſervat Gonzalez *n. 10.* Ratio eſt; quia ta-

quia talis communicatio cum excommunicato intrinsicam malitiam includit; ac proinde non humanae solum, sed Naturalis legis prohibitioni adversatur, Azor p. 1. *Instit. Lib. 1. cap. 11. q. 1. §. Ad argumenta & Suarez de Censur disp. 6. f. 3. n. 11.*

Dubium quartò &, sicut magni in praxi usus, sic ad multarum utriusque Juris decisionum vim intelligendam perquam utilis controversia est de lege, fundata in praesumptione, v. g. fraudis, culpa, damni &c. an in conscientia obliget: in quo

85. Certum est, legem ita obligare, quando praesumptio est vera, & legislator ita obligare intendit; cum, sicut omnis humana sic vel maximè legislativa potestas sit à Deo, cuius ille vices gerit; atque idcirco ei non solum propter iram, sed propter Conscientiam quoque parandi necessitas sit, ex monito Apostoli Roman. cap. 13. v. 5.

Quare dubium solummodo procedit casu, quò praesumptio, quae lex nititur, est falsa. In quo plurimum interest, utrum lex fundetur in praesumptione alicujus facti, v. g. fraudis, negligentiae, culpa, damnificationis &c. in quolibet casu particulari intervenientis; an verò in praesumptione periculi, saepe committendae fraudis, negligentiae &c. nisi legalis aliqua cautio generaliter adhibeatur.

86. Priori etiam casu, sive cum lex fundatur in praesumptione fraudis, culpa, damnificationis, in quolibet particulari casu intercedentis, multum refert, an praesumptionem esse falsam, sive fraudem, culpam, damnum &c. quae lex praesumit, non intervenisse constet, vel non; Cum casu, quò de ejusmodi praesumptionis falsitate non constat, legem in Conscientia obligare, inter plerosque DD. satis conveniat; cum, enim quod lex justè praesumit, pro veritate habea-

tur, donec constet de contrario, ejus obligatio, quae datur, cum praesumptio est vera, non cessabit, donec falsitas liquet aut probetur; quia quamdiu ista dubia, lex in possessione; ac proinde ejus conditio melior est, arg. Reg. In pari 65. in 6. Unde, qui post Professionem, ob aetatis vel alium defectum invalide emissam, quinquenniò perseveravit in Religione, ab ista recedere nequit, si eum, qui à S. Synodo Tridentina Sess. 25. cap. 19. de Regular. praesumitur, professionem antè invalide editam ratificandi animum defuisse, non sciat, Sanchez Lib. 7. de Matrim. disp. 39. n. 10. & alii apud Barbolam, in cap. 19. cit. n. 13.

Casu autem, quò praesumptionem esse falsam, v. g. fraudem, culpam, damnificationem, quam lex praesumit, non intervenisse, certò constat, in hujusmodi ejus praesumptione fundata lex saltem ante sententiam non obligat, ut cum Innocentio in c. Quia plerique 8. de Immunit. n. 3. Panormit. in c. Is qui fidem 30. de Sponsal. & Matrim. n. 4. Felino in c. Si cautio 14. de Fide Instrum. n. 62. docent Sylvester V. Lex n. 13. Covarruvias in c. Cum eses 10. de Testam. n. 7. Menoch. de Arbitr. jud. Lib. 1. q. 8. n. 1. Suarez cit. Lib. 3. cap. 23. n. 1. & Laiman Lib. 1. tract. 4. cap. 21. n. 4. Ratio est partim; quia praesumptio cedit veritati, arg. c. Super hoc 5. de Renuntiat. & merito; cum enim, teste Baldo in l. Non ideo 5. C. de Accusat. praesumptio sit quaedam verisimilitudo, movens ad rem dubiam credendam; & ex duabus praesumptionibus ea, quae fortior, hoc est, verisimilior est, debiliorem, hoc est, minus verisimilem tollat, multò magis ipsi veritas competita praevaleret; juxta illud Esdrae Lib. 3. cap. 3. n. 13. Omnia autem vincit veritas: partim verò; quia tali casu cessat cautio finalis legis adaequata; ac proinde etiam

etiam ipsa Lex arg. c. *Cum cessante* 60. de *Appellat.*

Declaratur hæc resolutio exemplis; sic enim primò, qui ante Trident. *sess. 24. cap. 1. de Ref. matrim.* & hodie quoque in locis, ubi hoc ejus decretum non publicatum, aut usu non receptum est, post sponsalia de futuro cum sponsa copulam carnalem animò solum fornicariò habuit, illi tanquam conjugi adhærere in conscientia non tenetur, & matrimonium cum alia validè contrahit: quantumvis copulam animò & affectu conjugali cum sponsa habitam, Jus præsumat, c. *Veniens* 15. & c. *Is qui fidem* 30. de *Spons. & matrim.* Laiman l. cit. Secundò, qui contra Professionem, ob ætatis, plenæ libertatis, vel alium defectum invalidè emissam, non reclamavit, & quinquenniò perseveravit in Religione, solenni Professionis voto non tenetur, si ejus nullitatem ignoravit, vel illam ratificandi animum sibi semper defuisse, certò sciat: licet hanc interea ratificatam præsumat Jus Trident. *sess. 25. cap. 19. de Regular. cit.* Barbosa n. 14. Tertio, si hæres, qui hæreditatem non confectò inventariò sine fraude adiit, legatariis, creditoribus &c. ultra hæreditatis vires in conscientia non tenetur, non obstante lege hoc statuente ex præsumptione; quòd de bonis hæreditariis aliqua sint occultata, Menoch. *q. cit. n. 3.* Quarto, qui futuræ numerationis spe chirographò datò confessus est, se centum à Titio numeratos recepisse, eos autem revera non recepit, Titio solvere non tenetur etiam post biennium: licet hoc elapsò Juris & de Jure præsumptio sit, pecuniam ipsi fuisse numeratam &c. *citt.* Innocent. & Menoch. *uterque n. 2.*

88. Dixi, *Saltem ante sententiam*; quia ex tali præsumptione in judicio condemnatus, sententiæ ac mandato judicis so-

lutionem præcipientis parere tenetur, licet de veritate præsumptioni contraria sit certus, ut cum Soto *Lib. 4. de Justitia q. 5. art. 3.* & aliis tradit Menoch. *q. cit. n. 7.* & persuadet Ratio; quia sententiam justam servandi in Foro externo obligatio in Conscientia datur, ad evitanda scandala aliæque mala, quæ oriuntur ex neglecta sententia judicis & contemptu publicæ potestatis: cujus autoritas ut integra sit, res & bona uni ablata in alterum transferri possunt, hõc ipso; quòd utilitas publica præferenda sit privata, c. *Bona* 3. de *Postulat. Pralat. l. Utilitas* 3. C. de *Primipilo. Sc.* Covarruvias *Lib. 3. var. cap. 6. n. 8.* & Fachineus *Controvers. Lib. 8. cap. 63. q. 5.*

Posteriori, sive eò casu, quò lex 89. fundatur in præsumptione, non fraudis, culpæ &c. in quovis casu particulari intervenientis: sed universalis periculi multarum fraudum, damnificationum &c. sæpe aut plerumque intercedentium, vel secururarum, nisi certa legalis cautio adhibeatur, & stabiliter observetur, ea in conscientia ante omnè sententiam obligat iis etiam casibus, quibus fraudem, culpam, damnum &c. non intervenisse certò constat; sic enim matrimonium clam, hoc est, sine Parocho & testibus in initum, Professio Religiosa edita ante decimum sextum ætatis & integrum probationis annum expletum, alienatio rei Ecclesiæ immobilis sine debita solennitate celebrata: sic contractus pupilli sine autoritate tutoris & aliis conditionibus jure præscriptis in initum & similes actus in Foro Conscientiæ irriti nullique sunt, iis etiam casibus, quibus non defuit judicij maturitas, absuit fraus, & Ecclesia vel pupillus nullum damnum sunt passi. Ratio est partim; quia, licet in particulari casu prædicta absuerint: non tamen cessavit illorum sæpe interventu-
orum

○

orum

rorum universale periculum, cui leges, certas solennitates præscribentes, occurrere intenderunt: & propterea ipsarum, sicut causa, sic etiam obligatio in utroque foro manet, Panormit. in c. fin. de Immunit. n. 9. cit. Suarez n. 6. & Palao Tract. 3. disp. 1. p. 14. n. 13. ubi cum Rodriquez Tom. 1. Q. Q. Regular. 9. 67. art. 3. & Pontio Lib. 5. cap. 5. de Matrim. n. 11. salubriter monet, Ordinationes Regularium, cellæ vel cubiculi alieni ingressum, nocturnum & furtivum è monasterio egressum, colloquium cum femina in cubiculo clauso aut sine focio vel teste, graviter prohibentes, propter præsumptionem variorum incommodorum inde timendorum obligare etiam casu, quò contra illas agens certus est, nullum inde scandalum vel incommodum secuturum; quia, esto tali casu ista cessent, non tamen cessat universale periculum gravium incommodorum in Religione secutorum, si contra illas libere ageretur casu, quò tale incommodum abest; eò quòd dicta incommoda non vitarentur, cum re ipsa adsunt.

ARTICULUS. VII.

De subjecto Legis,

SUMMARIUM.

90. Legibus obligantur membra communitatis, pro qua servantur.
91. Non etiam Princeps à se latas:
92. Nisi referant,
93. Vel declarent jus Divinum vel Naturale:
94. Quò ad varias leges suas servandas Princeps tenetur.
95. Judæos & Paganos Ecclesia legibus ligari aliqui affirmant:

96. Communis Sententia his illos,
97. Et ipsos etiam Catechumenos adstringi negat.
98. Ab illis tamen Hæretici non, nisi per accidens, eximuntur.
99. Infantes & amentes nulli: pueri Ecclesiasticis etiam legibus tenentur:
100. Nisi ipsorum ætati materia non congruat.
101. Ignorantia excusat à culpa & pœna,
102. Sive ista Statutò Diocesano,
103. Sive Constitutione Apostolicà imposita sit:
104. Nisi ignorantia sit crassa & Supina.
105. Censuram non incurrit, eam delicto imposita ignorans:
106. Et si talis incurrat alias pœnas delicti proportionatas,
107. Et non exigentes scientiam vel dolum.
108. A loco absens particulari ejus lege non tenetur:
109. Licet obligetur præceptò superioris.
110. Solius legis declinande animò absentem eà obligari, negantium,
111. Et asserentium verior Opinio,
112. Statutis locorum extranei, qui notabili:
113. Non etiam, qui brevi tempore in iis morantur,
114. Aut vagabundi, nisi aliquando per accidens, obligantur.
115. Clerici, sicut immunitati sua contrariis non afficiuntur,
116. Sic aliis Legibus Civilibus tenentur,
117. Ex aequitate naturali & Ecclesiæ voluntate.
118. Earum tamen transgressores clericos non Secularis,
119. Sed Ecclesiasticus duntaxat superior coercet.

Leges